

ODBORY NEVYLUČUJÍ DALŠÍ STÁVKU

Bude se hrát o miliardy korun a o budoucnost školství

Vybojují odbory lepší odměňování pracovníků ve školství? Máme se zase těšit na bouřlivou atmosféru stávek v ulicích Prahy? Co bude nutné prosazovat při boji o podobu rozpočtu školství na příští rok? Zklidňuje se už situace v největší odborové centrále? Hovořili jsme s předsedou Českomoravského odborového svazu pracovníků školství FRANTIŠKEM DOBŠÍKEM.

nepředpokládal, že bychom „vyhráli 10:0“. Podstatné tedy bylo, že náš názor zazněl velmi silně a to že se skutečně v dalších jednáních s ministerstvem školství a nakonec i mezi MŠMT a ministerstvem financí a ve vládě odrazilo. Zaznamenal jsem, že ministr M. Bek prohlašoval, že stávka byla zbytečná, jsem ale přesvědčen, že bez ní nebylo ani současného stavu dosaženo. Ať

Jste spokojen s vývojem odměňování ve školství v loňském roce?

Vláda loni slibovala, že zvýší platy pedagogů o nedostatečná 4 %. Ale ani to nespĺnila. Na druhou stranu o něco víc, než se očekávalo, vzrostly platy nepedagogů. Odráží se v tom solidarita mezi pracovníky různých profesí ve školství, kterou podporujeme. Navzdory tomuto zvýšení jsou platy nepedagogických pracovníků stále ostudné, na hranici uživení. Není možné se ale na tento vývoj dívat pouze z hlediska nominální výše mzdy. Je třeba si uvědomit, že průměrná mzda obecně rostla, rostla rychleji než odměňování ve školství. Znamená to, že z tohoto hlediska se loni platy ve školství v porovnání s průměrnou mzdou nezvyšovaly. A pokud ještě navíc odečteme inflaci, dovolil bych si říci, že propad reálných mezd je ve výsledku katastrofální. Vezměte si, že průměrná mzda v republice byla loni 43 341 korun měsíčně, plat ve školství dosáhl 42 175 korun. Poměrově se dá navíc říci, že za dobu, kdy je u moci současná vláda, klesla reálná mzda ve školství zhruba o 20 %. Loni navíc došlo k rozdělení pedagogických pracovníků ve školství na skupinu učitelů a skupinu neučitelů. Navzdory slovům o podpoře učitelů vláda nespĺnila své sliby z vládního prohlášení. Konečně i proto se stávkovalo.

Zmiňujete listopadovou stávku... S odstupem času – byla úspěšná? Někdy se vyzdvihuje masová účast protestujících, otázka je, nakolik měla dopad do jednání o financování školství.

Stávkou vyvrcholila nespokojenost zejména pracovníků školství na vývoj ekonomické situace ve školství i na plánované změny v jeho financování. Byli jsme tehdy ve spojení s odbornými asociacemi ve školství i s Učitelskou platformou. Zatímco pro nás v té době bylo prioritou upozornit na situaci v odměňování zejména nepedagogů, kolegové ze zmíněných organizací akcentovali zejména obecný chaos v nejrůznějších nařízeních a plánovaných změnách. Šlo o snahu ušetřit razantním snížením PHmax, z našeho pohledu byly

František Dobšík

nejasnosti ohledně asistentů pedagoga (že upozorňujeme na tento problém, to nám v době po stávce ministr školství M. Bek vyčítal, ale ono v tom není jasno ani teď!). Nazvali jsme tehdy postup ministerstva školství a vlády velmi jemně neuváženými koncepčními změnami. Nespokojenost a nejistota pracovníků ve školství rostla. To se i odrazilo v počtu účastníků odborového protestu. A tato silná podpora měla nepochybně vliv i na další rozhodování o existujících problémech. Připomeňme si, že původním záměrem bylo snížit PHmax pro základní školy o 6 % a pro střední školy dokonce o likvidačních 15 %. To se podařilo odvrátit a dohodnout se na poklesu financovaných vyučovacích hodin o 5 %. V záměru pro letošní rok bylo seškrtat počet pracovních míst nepedagogů o 18 000, výsledkem dalších jednání je snížení tohoto čísla na snad zvládnutelných 5000, i když i to může v některých hlavně menších školách představovat velké problémy. Takže k vaší otázce – ano, úspěchem byla podpora protestu a díky ní pak i výsledky některých jednání, ačkoliv pochopitelně nikdo

už se jednalo o aspoň částečné dofinancování práce nepedagogů nebo o PHmax. Stále ale visí velký otazník nad návrhem novely školského zákona a související legislativy, které by měly přinést „indexaci“ různých typů škol, což by se mělo odrazit v jejich financování. Mělo by to vyřešit například problém škol z vyložených lokalit dneska dofinancovaných z Národního fondu obnovy. Problém je, že příprava této změny s námi nebyla opět projednána, nemáme informace, jaké parametry chce MŠMT použít.

Nicméně – s výsledky jednání po stávce jste tedy spokojen?

Spokojen... Někomu se to může zdát málo, čeho jsme dosáhli. Je to spíš ale odrazový můstek pro další jednání. Stávkou jsme ukázali, že nejsme slabí. Náš další postup bude záležet na tom, jak s námi budou partneři zacházet. Pořád si pamatujeme na situaci, kdy loni v červnu škrtklo ministerstvo financí bez jakékoliv konzultace v návrhu státního rozpočtu školství 30 miliard korun, předpokládám, že jednání o rozpočtu 2025 se povedou přece jen seriózněji.

Jak hodnotíte rozpočet 2024?

Letošní rok nezačal vůbec dobře. Jistě, vláda se opakovaně chlubila, že učitelům přidala 2500 korun měsíčně. Neřekla k tomu ale, že v jiné části rozpočtu zase peníze ubrala a že ředitelům nezbyvá nic jiného, než uvnitř rozpočtu školy tyhle nerovnosti vyrovnávat. Velmi často ředitelé upozorňují na to, že slíbených 130 % platu učitelů (byť vztažených k průmětu roku 2022) prostě v objemu finančních prostředků nedostali.

MŠMT se chystá kromě šetření v oblasti nepedagogů (tedy o zmiňované škrtnutí 5000 pracovních pozic, o kterých mluví jako o neobsazených) také přesunout tuto oblast do správy zřizovatelů, tedy krajů a obcí. Jaký je váš názor na tuto změnu?

Upozorňoval jsem pana ministra, že to pro nás představuje veliký problém. V našich programových dokumentech je cíl udržet financování školství jako jeden celek. Podle nás za vzdělávání odpovídá ministerstvo školství a stát a na vytváření podmínek pro vzdělávání se prostě podílejí i nepedagogové. Ministerstvo rádo zdůrazňuje, že se nepedagogové starají o majetek zřizovatele. Zaznamenáváme snahu rozdělit tuto skupinu pracovníků, hledat dělicí čáru, která by řekla, že tento se na vzdělávacím procesu podílí víc a tento míň a jeden bude placen státem a druhý zřizovatelem... Bude to znamenat jen komplikace. Navíc dokud se nevyřeší současné mizerné odměňování nepedagogů podle první tarifní tabulky, kdy je velká část nejen pod úrovní zaručené mzdy, ale i pod úrovní mzdy minimální, bylo by jejich převádění pod zřizovatele faulem jak vůči pracovníkům, tak vůči zřizovatelům. Navíc kolegové z resortu kultury (z knihoven, z městských divadel a podobně) upozorňují na to, že úroveň odměňování, kterou jejich zřizovatelé nastavují, je často velmi nedůstojná. Předem jsme upozornili na to, že nejdříve je potřeba vyřešit tyto problémy a teprve pak přemýšlet o převedení těchto pracovníků pod zřizovatele, tedy do rozpočtového určení daní.

Zřizovatelé už nyní mají v rozpočtu finance na vzdělávání...

Obce například dostávají na žáka 18400 korun (odhad MF z RUD), s tím musejí hospodařit. Problém je, že vedle obcí, které své školy výrazně podporují i z jiných svých zdrojů, jiné se k nim chovají velmi macešsky. Jistě, musejí si vytvořit fond na příklad na investice, které škola potřebuje, nicméně někdy využívají „finance na vzdělávání“ na úplně jiné aktivity. Nejde totiž o „zamašlícované finance“, které by byly účelově vázány, jsou prostě součástí obecního rozpočtu. Nedívím se tedy obávám ve školách z této změny, vyplývají právě z některých negativních zkušeností.

Už jsou rozdělení pedagogové na dvě kategorie, budou se tedy na dvě kategorie dělit i nepedagogové?

Zdá se mi, jako by vláda chtěla nastavit sys-

Shutterstock

tém „rozděl a panuj“. Vidíme to v řadě vystoupení vládních činitelů – kvůli důchodové reformě proti sobě chtějí stavět mladé a seniory, části zdravotníkům navýší platy (i když zdaleka ne o tolik, o kolik slibovali), jiné skupině nepřidávají nic, tvrdí, že pokud někomu by měli přidat, jinému musí vzít... Rozdělení nepedagogů je podobný trik. Jejich částečný převod pod zřizovatele je ministerský návrh, o kterém by se mělo pečlivě diskutovat. T. G. Masaryk říkal, že diskuze znamená demokracii. Tak doufám, že ještě žijeme v demokratické zemi.

Ministerstvo školství dojednalo na podporu nepedagogických pracovníků ve školství 800 milionů korun, které měly být prostřednictvím krajů rozděleny při dohodovacím řízení. Nicméně některé kraje chtějí přidat peníze jen těm školám, kterým se rozpočet nominálně snížil. Není to jen obezlička, aby se školy do složitějšího dohodovacího řízení bez velké šance uspět nepouštěly?

V praxi se někde skutečně ukazuje, že pro některé školy bude velmi složité se tohoto dorovnání rozpočtu domoci. Navíc tyto finance nejsou rozděleny plošně a kraje o ně musí žádat. Na jedné straně se hořem dolem mluví o tom, jak školy dostaly 2500 korun na jednoho učitele, vedle toho ale z druhé kapsy se seberou peníze na nepedagogy – a řediteli, pomoz si, jak umíš. Opakovaně jsme na tento model pana ministra při tripartitních jednáních upozorňovali. Obáváme se, že až se při vypořádávání letošního rozpočtu na začátku příštího roku ukáže, že učitelé slíbené peníze nedostali, vláda si umyje roce jako Pilát – my jsme je ale ředitelům dali. A co s nimi udělali oni, to je jejich věc, to je manažerské selhání. Přitom teď se jim říká, že peníze „navíc“ pro učitele nejsou zamašlícované, že jsou součástí rozpočtu, a je ředitelskou povinností zajistit chod školy. Vždyť mají na to peněz dost, že (poznáváme F. Dobšík ironicky). A teprve tam, kde nepedagogický škrt přesáhne zvýšení financí pro učitele, se mohou dohodovat o dorovnání. Jak jsem říkal, vnímám to jako neférové jednání. Ale nemalujeme čer-

ta na zeď, není ještě konec roku, je ještě čas na další jednání, na řešení škrtu financí pro nepedagogy.

Je nastavení limitů pro dohodování pokyn oficiální, nebo neoficiální?

Je to víceméně tichá pošta, která z ministerstva školství došla krajům, respektive obcím s rozšířenou působností. Nikde to napsáno není. Je to snaha šetřit na nepravém místě. O co více se sníží základna letošního roku, o to nižší bude výpočet pro rozpočet 2026. A odrazí se to i v návrhu na rozpočet 2025 s filozofií „když jste nepotřebovali více peněz loni, nepotřebujete je ani letos“.

A to jsme se nezmínili ještě o nemocenské...

To je další problém. Dřív byla vyplácena z ONIV, což taky nebylo ideální, teď ale bude hrazena z mzdového fondu školy, aniž by byl na tyto výdaje nějak posílen. Je to další položka, která z navýšených peněz původně slibovaných učitelům část ukrojí. Když se tyto položky poskládají vedle sebe, upozorňují ředitelé, že na nějaké zvyšování učitelských platů jim v rozpočtu v podstatě nic nezbyvá. A ne vždy to je možné řešit propouštěním části nepedagogů, protože škola by pak vlastně nemohla fungovat. 130 % uvedených v zákoně je jen chiméra.

O 130 % se mluví hodně, ale vazba na stav před dvěma lety z nich dělá v porovnání s průměrným platem ve státu výrazně menší podíl.

Když končil ministr R. Plaga, pohyboval se plat učitele skutečně okolo zmiňovaných 130 %, bylo to zhruba 128 %. Letos to je přibližně 112 až 113 % a rychle tento poměr padá ke 110 %. Taky vám připadá, že si vláda dělá z učitelů legraci? Pokud tomu tak není, mělo by se to v rozpočtu na příští rok projevit.

Jaký je váš názor na revizi financování regionálního školství a na snížení PHmax na 95 %?

Myslím, že jsme měli více trvat na průběžném vyhodnocování připravovaných návrhů. Ministr M. Bek opakovaně prohlašuje, ▶

► že buď poroste počet učitelů a nebude na zvyšování platů, nebo se budou zvyšovat platy, ale počty pedagogů minimálně „zamrznou“. Původní reforma měla svůj smysl, podporovala rozvoj kvality vzdělávání, dělení hodin, tandemovou výuku, respektovala náklady spojené s inkluzí. Pokud ředitelé měli prostor a pedagogy, mohli reálně vytvořené podmínky využít ke zvyšování kvality výuky, poskytnout učitelům lepší servis pro jejich práci a pro organizaci života školy. Je pravda, že většina škol se asi s pětiprocentním snížením financí vyrovná, některým zbydou peníze i na dělení hodin nebo tandemovou výuku, i když budou asi muset víc počítat. Jen je potřeba, aby ministerstvo školství a financí nechtělo podobné kroky dělat i v dalších rozpočtech, protože pak by ředitelé ztratili nezbytnou předvídatelnost zajištění chodu školy. Přeje jen – za ministra Plagy byl rozpočet stabilní a každoročně rosti. Problém je, že ministerstvo školství se pohybuje ve svých makročíslech, ale ne vždy dohlédne na potřebu konkrétní školy.

Bonus nezkráceného PHmax pro malé školy – dvoutřídky jste asi kvitovali s pochopením...

Zjišťovali jsme, jaká je situace těchto škol. Návrh na změnu financování regionálního školství, který šel do vlády, tedy na snížení PHmax o 5 %, nám nebyl poskytnut k projednání, věříme tedy zatím, že tuto výjimku pro malé školy obsahuje. V poslední verzi, kterou jsme měli k dispozici, skutečně výjimka byla a podle našich počtů se PHmax škol v různých pásmech opravdu pohybuje okolo slíbených 95 %. Kromě toho se ovšem připravuje indexace škol, díky které by mohly mít vyšší, ale i nižší PHmax – problém je, že neznáme její parametry. Snad by měly být zohledněny v rámci financování potřeby škol na jedné straně ve vyloučených lokalitách, na straně druhé školy orientující se na práci s nadanými žáky. Zdá se, že je ministerstvo školství vedeno snahou více školství řídit. Proč ne. Jen je potřeba, aby ono „více“ bylo i „lépe“.

MŠMT hledá model na omezení, nebo dokonce zrušení odkladů, v rámci šetření mají údajně zmizet ukrajinské třídy

i ukrajinskí asistenti pedagoga. Co si o tom myslíte?

Pokud by se mělo jednat pouze o plošné škrtnutí financí na ukrajinské třídy a ukrajinské asistenty pedagoga, budeme chtít o tom vyvolat jednání, to by byl krok, který by mohl aktivní školy, jež se snažily intenzivně pomoci, výrazně poškodit. Co se týká odkladů – o tomto problému by měli rozhodovat odborníci, tohle odbory „pískat“ nechťejí. V současném systému mají při rozhodování hlavní slovo v podstatě rodiče. A pokud jim ho chce ministerstvo školství vzít, musí jim to pořádně vysvětlit, je to politické rozhodnutí.

Chystáte se na jednání o rozpočtu 2025? S jakou představou do nich půjdete?

Odkážeme na díkci školského zákona a 130 % pro učitele v tomto případě vztažených k výsledkům roku 2023. Podle našich propočtu se jedná zhruba o 10 miliard korun navíc. Ostatní pracovníci (pedagogové i nepedagogové) by měli mít podle vládního prohlášení garantovaný

růst na úrovni růstu průměrné mzdy. To by představovalo ještě necelých 10 miliard korun. Podstatné je, že se shodujeme i se zaměstnavateli, že by se měl růst alespoň částečně odrazit v tarifech. V současnosti se už tarify dostávají pod 80 %, což není dobré. Jednat budeme v době přípravy voleb, to posiluje naši pozici. Rozhodnutí, že by eventuální růst měl jít pouze do nenáročných složek platů, by myslím vládě velmi ublížilo.

Jenže se ale objevila zpráva, která upozorňuje na střednědobé rozpočtové výhledy, v nichž se hovoří o škrtu 23 miliard korun v rozpočtu školství...

Střednědobé výhledy našťestí nejsou součástí zákona. Tahle představa ministerstva financí představuje pro ministerstvo školství velkou komplikaci. Jsme připraveni mu pomoci v jednáních, aby nejen plánovaný propad odstranilo, ale aby zajistilo dostatek financí na platy všech pedagogů i nepedagogů. Pokud by se to nepodařilo, vlada znovu popře svá tvrzení o vzdělávání jako prioritě. Premiér sice říká, jak se vlada stará a že je všechno v pořádku. Čísla by

s ním ale nesouhlasila. Vzdělávání jako prioritě je v podstatě jenom na papíře.

Chystáte se zase na protesty?

Začínají se opět kumulovat rozpory mezi odbory a vládou. Nedovedu si ve školách představit výpověď bez udání důvodu. Většina škol by se asi netýkala zrušení zaručené mzdy, to by padlo na soukromý sektor, ale ani to situaci neuklidňuje. Zákonek práce obecně je výbušným tématem. Nejasnosti ohledně důchodového systému a růstu věku odchodu do důchodu je i pro pracovníky školství kontroverzní. O problémech s financováním jak pedagogů, jak hlavně nepedagogů jsme mluvili. Není pravda, že bychom byli nepřáteli vlády, jak se ozvalo z ODS. Jsme nepřáteli špatných a asociálních rozhodnutí. Slyšíme, že mají být ve firmách silné odbory, které si svá pravidla vyjednají. Jenže vidíme, jak je to ve školství, kdy někteří ředitelé prostě partnery v podobě odborů nechťejí, a proto tam prostě organizace nevznikne. Autoři některých navrhovaných vládních opatření jako by se zhlédli v otrokářském systému.

Kdy tedy bude stávká?

Pokud se nedohodneme, pak bude mít smysl protestovat v době, kdy bude šance ještě něco prosadit. Tedy v červnu. Uvidíme.

Odbory se zrozkolísaly okolo problémů s členstvím a rychlým znovuvolením předsedy ČMKOS Josefa Středuly. Vy jste tam byl za rebelu...

Byl jsem tak označen. Ale nebyla to rebelie. Prostě jsme se v rámci školských odborů shodli na tom, že by bylo lepší počkat do podzimu a zorganizovat standardní volby. J. Středula podle nás ztratil akceschopnost a důvěru, neměl naši podporu a nevolili jsme ho. Nicméně respektujeme, že byl relativně těsnou většinou zvolen, naši důvěru tím ale zpět nezískal.

Neměl jste ambice kandidovat na předsedu odborové centrály?

Neměl. Někteří kolegové se mě ptali, jestli bych kandidovat nechťěl, ale mou ambicí je dokončit svoje poslední volební období ve školských odborech. Práce je tu dost.

S předsedou Středulou jste se dostal do konfliktu i poté, co označil jako možnost šetření v rámci důchodového systému zkrácení školní docházky (od primárního do terciárního vzdělávání) o jeden až tři roky. Na dotaz UN, o co opírá svoji představu, který jsem mu zasílal, vůbec nereagoval. On tento návrh s vámi neprobral?

Nevěděli jsme, že to po schůzce s prezidentem P. Pavlem zmínil. S námi o tom nejednal, řekl bychom mu, že je to nebezpečný nesmysl. Podle mého to je destruktivní, nesystémové hledání peněz na úkor úrovně vzdělanosti v ČR. Úlet, který není podložený žádnou analýzou dopadů. Takhle se prostě problémy (například s důchodovou reformou) řešit nedají.